

ALLÒ QUE HEM D'ESPERAR DE L'ECONOMIA

REORIENTAR LES BASES CONCEPTUALS I LES PRIORITATS

CARLOS TAIBO

Madrid, Espanya

Com a disciplina de coneixement, l'economia no és ni bona ni dolenta. Una altra cosa diferent és allò en què s'ha convertit aquesta disciplina, en els fets, a la majoria de les universitats i en els conceptes que gairebé tots els economistes empen quotidianament per fer front a alguns dels majors problemes del nostre temps. No és pas difícil apreciar, aleshores, allò que la majoria de les vegades es presenta com una franca submissió a privilegis i interessos molt precisos. Una submissió que ens fa pensar, a més a més, que vivim en el millor dels móns possibles i que aconsella recelar de qualsevol esforç encaminat a canviar la realitat.

Davant d'aquesta economia «que és la que impera avui a gairebé tot el planeta» s'imposa reorientar les bases conceptuals i, amb elles, les prioritats. Una manera de fer-ho consisteix a plantejar **vuit peticions** que han d'afectar per igual allò que ha d'interessar l'economia com a disciplina, d'una banda, i les relacions reals, de l'altra.

1. S'ha de defensar, abans de res més, **una economia de la justícia**. Això significa que no hi ha cap motiu per acceptar, com a punt de partida, un escenari que està marcat per in comptables privilegis. Emparats en aquests privilegis és fàcil apreciar com uns pocs disposen del gruix de la riquesa i, en singular, de la major part de la terra. Encara més: és fàcil identificar com en els darrers vint anys, el temps propi d'allò que hem anomenat globalització, les diferències entre rics i pobres no han parat d'augmentar. Amb les coses així, qualsevol proposta econòmica que parteixi de la certesa que és inevitable «encara més: saludable» que existeixin rics i pobres, explotadors i explotats, no pot ser de cap de les maneres la nostra.

2. Treballem també **per una economia que faci de la igualtat un fonament principal**. Parlem d'una economia en la qual no pesin les diferències vinculades, per exemple, amb el sexe, amb l'origen ètnic o amb les creences. Que avui dia en aquests terrenys els problemes no falten ho reflecteix ben clarament el fet que el 70% dels pobres del planeta

són dones. Reflexionem bé sobre el que això significa. No estem pas parlant d'un 52% de pobres que són dones davant un 48% d'homes. La distància, abismal és d'un 70% davant d'un 30%, circumstància que ens situa de ple davant d'una inquietant feminització de la pobresa. Hem d'acabar, per força i amb urgència, amb dramàtiques exclusions com la que retrata la dada estadística que acabem d'esmentar.

3. **L'objectiu primari de l'economia ha de ser la satisfacció de les necessitats**, i no «com passa avui» l'enriquiment d'una minoria. Admetem, tot i així, que la determinació del que són les necessitats és matèria delicada. Respecte d'això n'hi haurà prou amb recordar que en el món ric, gràcies a una promoció artificial, es fan valer moltes necessitats que realment no ho són pas.

La petició que formulem implica contestar, amb tota evidència, dos grans fonaments de l'economia contemporània. El primer és l'especulació, que ha comportat un visible retrocés de l'*economia real* de béns i serveis; no ens oblidem, respecte d'això, que avui dia els fluxos especulatius mouen setanta vegades més recursos dels que corresponen a la producció de béns i a la prestació de serveis. El segon el configura la competitivitat, a l'empara de la qual s'han anat reduint els drets en profit d'una absurda competició en la qual gairebé tots hi perdem. I és que arreu s'escolta el mateix galimaties: s'ha de millorar la competitivitat perquè en cas contrari els rivals s'enduran comandes i riqueses. El resultat, tant al nord com al sud, és el mateix per a la majoria: sous cada vegada més baixos, jornades laborals cada vegada més prolongades, drets socials que retrocedeixen, precarietat per tot arreu.

4. Hem de **col·locar a primer pla els drets dels pobles del sud**. Per això cal identificar i rebutjar totes les formes d'imperialisme i, amb elles, el que significa l'intercanvi desigual, l'explotació i l'espoli mantinguts la majoria de les vegades a través de genuïnes guerres de rapinya. Als nostres dies la concreció més clara de tot això anterior l'aporta el deute extern, que és una onerosa llosa que pesa damunt les espatlles dels

països del sud.

Sovint s'ha parlat de la *societat del 20/80* per descriure la situació actual: segons aquest concepte, mentre una cinquena part, un 20%, de la població planetària viu en l'opulència, les altres quatre cinquenes parts estan condemnades a una lluita ferotge per sobreviure. Afegim-hi «es tracta al cap i a la fi del mateix problema» que l'escenari que patim, propici a defensar sense cauteles el lliure moviment dels capitals, no tolera de cap manera, el de les persones. Els emigrants es converteixen així en víctimes principals de moltes de les misèries que patim.

5. Però l'economia ha de **parar esment, també, als drets de les generacions vinents i, amb ells, als de la resta d'espècies** que ens acompanyen a la Terra. Si vivim en un planeta amb recursos limitats, no sembla que tingui sentit, en cap terreny, que aspirem a continuar creixent de manera il·limitada. Per això hem de contestar activament un altre mite que l'economia ha fet seu, el del creixement, així com hem de recordar que aquest darrer té poc o res a veure amb la creació de llocs de treball i provoca sovint agressions mediambientals irreversibles i un inquietant esgotament de recursos, a més de propiciar una inequívoca identificació entre consum i benestar.

Si el capitalisme dominant ha mantingut en una situació extrema bona part dels habitants del planeta, hi hem d'afegir ara la seva incapacitat, signe rotund de la crisi terminal en la qual s'ha endinsat, per afrontar una crisi ecològica que ens situa arran del col·lapse. Parlem d'una crisi terminal perquè no s'aprecien senyals clars que el capitalisme en qüestió estigui prenent cartes, seriosament, en l'afer. No hi ha res que sembli preocupar-lo, per exemple, l'encariment inevitable, a mig i llarg termini, dels preus de la majoria de les matèries primeres energètiques que fem servir.

6. Sobre la base de regles democràtiques, l'economia ha de **repensar totes les relacions** que li interessen. La majoria dels sistemes polítics que coneixem s'alcen damunt d'uns fonaments profundament assentats: la necessitat imperiosa de preservar un ordre d'injustícia i exclusions. Com a tals, els governants es troben subordinats gairebé sempre als interessos de poderoses corporacions que operen a la rebotiga. És fàcil identificar una de les

seqüeles d'això que acabem de dir: quan a molts llocs la població elegeix a les urnes els seus representants en els parlaments, és víctima d'una il·lusió òptica, ja que aquests parlamentaris tenen un marge de decisió molt reduït.

Davant d'un escenari tan poc estimulant com el descrit s'han de defensar, és clar, altres perspectives. És el cas de les que neixen, per exemple, de l'assemblea de base, de l'autogestió i de la democràcia directa. Aquesta aposta reclama per lògica recuperar allò local i prioritzar la vida social davant d'allò que imposen la producció, el consum i la competitivitat. Moltes de les pràctiques de sempre d'aquests pobles del sud, que l'etnocentrisme dominant desqualifica com a primitius i endarrerits, han de reaparèixer. No només això: s'ha de considerar seriosament si no és molt cert que molts dels desheretats del planeta, habitants dels països del sud, es troben paradoxalment en millor posició per enfrontar-se al col·lapse que abans esmentàvem. Viuen en petites comunitats, han mantingut una vida social molt rica, han preservat una relació fluïda amb el medi natural i, en suma, són molt menys depenents que la majoria dels habitants de les opulentes societats del nord.

7. S'han de reivindicar aquelles fórmules econòmiques que no deixen per demà allò que podem fer avui. De manera més precisa, **l'economia solidària i autogestionada no té perquè esperar decisions prèvies dels governants**. El nostre deure rau, més aviat, en generar espais en els quals, des d'ara, apliquem regles diferents. Això anterior significa, entre altres coses, que la transformació de les nostres societats no reclama, o no reclama necessàriament, una presa del poder que ja hem tingut l'oportunitat de comprovar a quins escenaris sol conduir.

8. *L'economia oficial* dona per demostrat que l'ésser humà només es mou en virtut de la competició més descarnada i, arribat el cas, de la violència. És el moment de recordar, no obstant això, que són moltes les espècies animals que progressen de la mà de la solidaritat i la cooperació, i que sovintegen els exemples de com l'espècie humana ha millorat la seva condició de la mà d'aquesta mateixa base. **L'individualisme extrem que ha marcat els darrers decennis**, ¿no serà, davant del que ens expliquen la majoria dels economistes, un indicador poderós d'involució de la nostra espècie?